

ההלחם

שלום בנות. שמי אפרת והיום נלמד יחד שיעור לשון.

הדבקתי על הלוח תמונות של מספר חפצים: מדחום, רמזור, אופנוע, שמים, תפוז קרנף.

מי יכולה לומר לי מה המכנה המשותף של שמות החפצים שע"ג הלוח? ש.

יפה. כולן מורכבות מצרוף של שתי מילים. ת.

מי יודעת אילו מילים מרכיבות את המילה מדחם? ש.

יפה. מד + חום ת.

אילו מילים מרכיבות את המילה תפוז? ש.

תפוז זהב ת.

אילו מילים חבויות במילה קרנף? ש.

קרן + אף ת.

ממה מורכב רמזור? ש.

רמז + אור ת.

לתופעה הזו בשפה העברית קוראים הלחם. מלשון הלחמה. ז"א לוקחים שתי מילים ומלחימים אותן למילה אחת. כמו שהצורף לוקח שתי מתכות ומלחים אותן לתכשיט אחד, כך בשפתנו אנו לוקחים שתי מילים ומלחימים אותן למילה אחת ומקבלים משמעות חדשה.

הורדת התמונות והדבקת כותרת השיעור:

"ההלחם"

הגדרה: צירוף של שתי מילים המתאחדות למילה אחת בעלת משמעות אחת. אני רוצה להקריא לכן קטע קצר וחמוד שנקרא "מחול הלחמים":

מהלך השיעור

בעיר המילים צהלה ורינה
ריקודים ושירה, השמחה במעונה.
כל סוגי המילים מקפצות בקרבה
מחפשות הן פשוט סיבה למסיבה.
לפתע פתאום נדם הכל,
פסקה התזמורת אין שום קול
תמהו המילים העיפו מבט
חמקו ויצאו אט אט.
כל מילה יד הושיטה לבת זוג נחמדה,
שילבו הן ידיים ופתחו בצעדה.
הפלא ופלא מה פה קרה?
שילוב נפלא שינוי הצורה.
מילים חברו זו לזו ברננה
כאילו כך היו מקדמת דנא.
נתן אז חי ידו לדק
ויחד נוצר - מה נורא - חידק
הקרן נתנה יד לאף
ובמלוא קומתו הזדקף הקרנף
(את האי' שכח בצידי הדרכים
נטשה ליד שיחי הפרחים.)
אופן עגלגל השתלב עם נוע
מרוץ על הכביש ערך אופנוע.

ההלחם

(ורק נ' מיותמת על שפת מדרכה
ללא כל צורך לשם הושלכה)
חיפש התפוח ידי זהב
הכל דורשים : תפוז הב!
אניש מסרו אז ד"ש
ונפרדו ללא חשש.

במהלך השיעור נראה שא"א להלחים את כל המילים בכל צורה שרוצים, אלא יש
כללים להלחם שאותם נלמד היום. ותגלו שיש מילים רבות שאנו משתמשים בהן והן
בעצם הלחם.

את הכללים לא אני אלמד אתכן אלא אתן תגלינה בעצמכן..

כעת אחלק לכן חוברות שבעזרתן נלמד את כללי ההלחם
פתחנה בעמ' מס' 1 ונפתור יחד את החידות.

בכל 2 חידות יתגלו שתי מילים שאותן נרכיב למילה חדשה בעלת משמעות חדשה.

מי רוצה לפתור את החידה הראשונה : ההפך ממת

חי

ההפך מעבה

דק

מה יוצא בחיבור שתי המילים?

חידק. יפה.

הדבקות התשובה הסופית על הלוח **חידק**

החידות :

כלי קלוע מחוטים או מקש להחזקת חפצים

סל

ההפך מכבד

קל

ביחד?

סלקל

סלקל

נגיסה

ביס

אם אין אני ____ מי ____

לי

ביחד?

ביסלי

אינדוקציה

שימוש
בדפי עבודה.

חידות

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ש.

ת.

ההלחם

ביסלי

- דם בהיפוך אותיות ש.
- מד ת.
- מטר ש.
- גשם ת.
- ביחד? ש.
- מדגשם ת.

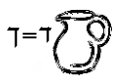
מדגשם

- ____ ישראל יש להם חלק לעוה"ב ש.
- כל ת.
- בתוכו ש.
- בו ת.
- ביחד? ש.
- כלבו ת.

כלבו

- ציפוי לעוגה ש.
- קרם ת.
- ידו בכל ויד כל ____ ש.
- בו ת.
- ביחד? ש.
- קרמבו ת.

קרמבו

- קלפי ק ש.
- לפי ת.
-   ש.
- כך ת.
- ביחד? ש.
- לפיכך ת.

לפיכך

ההלחם

ש. י=מ

ש.

ת. מד

ת.

ש. טמפרטורה היא דרגת _____

ת. חם

ת.

ש. ביחד?

ש.

ת. מדחם

ת.

מדחם

ש. על כיסא _____ ונישא

ת. רם

ת.

ש. קול

ש.

ת. ביחד?

ש.

ת. רמקול

ת.

רמקול

ש. ערך רשימות

ש.

ת. רשם

ת.

ש. _____ ששון ו _____ שמחה

ת. קול

ת.

ש. ביחד?

ש.

ת. רשמקול

ת.

רשמקול

ש. כל הכבוד לכן. עכשיו תנסו לחשוב מהו הכלל שמאחד את צורת ההלחמה של כל המילים שפתרתן בחידות הנמצאות כעת ע"ג הלוח.

ת. נכון מאד. כולן מורכבות משתי מילים שלמות שחיברו אותן יחד וזהו הכלל הראשון.

כלל ראשון: שתי מילים שלמות המולחמות למילה חדשה בעלת משמעות חדשה. המילים נשארות בשלמותן, אותיות סופיות חוזרות להיות אותיות רגילות.

לדוג': מד+רוח = מדרוח.

בואו נבדוק שאכן התקבלה מילה בעלת משמעות חדשה. אני אדביק ללוח הגדרות למילים בצורה מבולגנת ואתן תעזרנה לי להתאים הגדרה למילה המתאימה. אם נזווג נכון יצא מצרופ האותיות שעל כל הגדרה בטוי הקשור לשיעור.

ש. מי רוצה לגשת ללוח ולסדר כל הגדרה ליד המילה שלה.

ת. (בתחילה ההגדרות מבולגנות ואח"כ בת תסדר אותן כך:)

ההלחם

מכשיר למדידת שינויי חום בגופים.	ה	מדחם	
שיש בו הכל	ל	כלבו	
יצור זעיר מאד הנראה רק בהגדלה	ח	חידק	
על כן, לכן	מ	לפיכך	
מתקן המשמש להגברת קולות	ת	רמקול	
מכשיר המשמש למדידת כמות הגשם	נ	מדגשם	
ממתק העשוי מקצף מצופה שוקולד.	פ	קרמבו	
מתקן הקולט קולות על סרט נע	כ	רשמקול	
שם חטיף	ן	ביסלי	
מין כסא לתינוקות.	נ	סלקל	
		מה יצא?	ש.
		הלחמתן נכון	ת.
עד כאן הכלל הראשון וכעת נעבור לכלל השני (אני מורידה את המילים של הכלל הראשון).			
בשיכפולים שאצלכן יש זוגות של מילים נסו להלחימן למילה אחת.		חידות	
תחילה נסינה לפתור בזוגות ואח"כ נעבור על זה ביחד.			
		אור + רמז = ?	ש.
		רמזור (תלית התשובה על הלוח)	ת. ☐
		קנקל + קל = ?	ש.
		קנקל (קנקנל, למי שאינה יודעת, זה בקבוק פלסטיק שבא כתחליף לבקבוקי הזכוכית שהיו בעבר והם כבדים יותר מהפלסטיק)	ת. ☐
		זרק + אור = ?	ש.
		זרקור	ת. ☐
		כסף + אוטומט = ?	ש.
		כספומט	ת. ☐
		טבע + גבעול = ?	ש.
		טבעול	ת. ☐
		שזיף + אפרסק = ?	ש.
		אפרשזיף	ת. ☐
		עפרון + דף = ?	ש.

ההלחם

דפרון

פלא + טלפון = ?

ת.

ש.

פלאפון

אוטובוס + מינימום = ?

ת.

ש.

מיניבוס

ת.

גם פה המילים קבלו משמעות חדשה אחרי שהלחמנו אותן ונוכל לראות זאת בקטע הבא – אני אקריא לכן סיפור קצר שחסרות בו מילים. המילים החסרות הן אלו שמצאנו קודם לכן בחידות ונמצאות כעת על הלוח. אתן תצטרכנה להשלים את המילה החסרה המתאימה.

ערפל כבד ממלא את האויר. נהגים צופרים וכועסים ובשורת המכוניות עומד גם (1.מיניבוס) של תיירים עליזים המנסים להבין את סיבת המהומה (2.זרקור) המשטרה הכחול מהבהב והשוטרים אינם מצליחים להשתלט על המתרחש בעברו השני של הכביש מנצלים הנהגים את המהומה:

אחד יוצא לשאוף אויר, השני משוחח שיחה חשובה במיוחד במכשיר ה (3.פלאפון) הקבוע במכוניתו, נהג ענייני חוצה את הכביש לכיוון הבנק המרכזי ומושך כספו מה (4.כספומט) ואחר אוכל בנחת (5.אפרשזיף) עסיסי ואת החרצן מעיף בלי לשים לב הישר אל קצה אפו של נהג מנומנם. זה האחרון מתעורר בכעס ורץ הישר אל עבר הנהג העליו, במרוצתו הוא מפיל (6.קנקל) מלא מיץ קר ומרווה וכל הרחוב נצבע בצהוב. מנגינה עליזה של מכונית פרסומת מפזמת בלי הרף את הפזמון: "נקניקיות (7.טבעול) גם טעים וגם מזין" ורוכל צועק ללא לאות: "הכי בזול במחברות (8.דפרון) לכתוב" המהומה מתגברת, הצעקות עוות עד לב השמים ומה באמת שם קרה? ה (9.רמזור) הפסיק לעבוד וכל התנועה התבלבלה. אם כן, ראינו שמשמעות המילים השתנתה.

מה נראה לכן כלל ההלחם של המילים הללו?

ש.

נכון מאוד, המילים מורכבות מחלקי מילים המורכבות למילה חדשה.

ת.

כלל שני: חלקי מילים המולחמות למילה חדשה בעלת משמעות חדשה. (לוקחים חלק מהמילה מן המילה הראשונה וחלק מן השניה ומצרפים יחד)

לדוג': תפוח + מטוגן = תפוגן

הכלל השלישי:

אני תולה על הלוח ציורים של כל מיני חפצים, מי רוצה לגשת ולהצמיד 2 ציורים שיכולים להרכיב מילה אחת מולחמת?

ש.

ת.

כדורגל		
עגלול		
חסלט		
שמים		

ההלחם

מי יודעת מהו הכלל השלישי המתאים למילים שנוצרו:

נכון. המילה מורכבת ממילים בעלות עיצורים משותפים.

כלל שלישי: מילים בעלות עיצורים משותפים (אותיות וצלילים שווים) מולחמות למילה חדשה שבה נרשמים העיצורים השווים פעם אחת בלבד

לדוגמא: קרון + נוע = קרונוע (הנ' נכתבת רק פעם אחת)

עכשיו אני תולה על הלוח מילים שכבר מולחמות ע"פ הכלל השלישי

מסיבמבה	אופנוע	סוכרזית	חסלט	מדרחוב	ערסל

ממה מורכבות המילים שעל הלוח?

ערסל = ערס + סל   מדרחוב = מדרכה + רחוב   חסלט = חסה + סלט

סוכרזית = סוכר + רזית   אופנוע = אופן + נוע   מסיבמבה = מסיבה + במבה

הכלל הרביעי והאחרון בחוברת שחילקתי לכן יש רשימת מילים המיוחדות לכלל הרביעי ולכל מילה יש 4 אפשרויות להגדרה הקפנה בעיגול את התשובה הנכונה - עיבדו בזוגות ונעבור על זה בעוד מספר דקות.

מהי ההגדרה הנכונה של המילה ד"ש?

1. מלאכה מלט אבות מלאכה

2. דבר שקר

3. דרישת שלום

4. דיני שבת

3. דרישת שלום

סכום = ?

1. סכין ומזלג

2. סכין כף ומזלג

3. סכין מזלג וכף

4. הענין גמור ומסוכם

2. סכין כף ומזלג

ש"ס = ?

1. שישה סדרים

2. שוויון סוציאלי

3. שביעה סודית

4. סדר ומשפט

1. שישה סדרים

הנ"ל = ?

1. הנאמר למעלה

2. תואר כבוד

3. הנאמר לתמיד

4. החתום נוסע לחו"ל

1. הנאמר למעלה

דו"ח = ?

1. דבש וחלב

ההלחם

2. דינים וחוקים ;
3. דין וחשבון
4. כינוי למח עצמות

3. דין וחשבון .ת.

תפוז = ? .ש.

1. תפוח זך
2. תלמיד פזיז
3. תנין פרה וזברה
4. תפוח זהב

4. תפוח זהב .ת.

רש"י = ? .ש.

1. רבי שלמה יצחקי
2. רבי שמעון יהודה.
3. רבינו שלמה ירושלמי
4. רבי יצחק בן שלמה

1. רבי שלמה יצחקי .ת.

חז"ל = ? .ש.

1. חמור זולל לחם
2. חסד זה לתת
3. חכמינו זכרונם לברכה
4. חכמים זמרו לאלוקים

3. חכמינו זכרונם לברכה .ת.

גמ"ח = ? .ש.

1. גמר חתימה טובה
2. גמילות חסדים
3. קמח מיוחד לחלות
4. גמל חית מדבר

2. גמילות חסדים .ת.

מד"א = ? .ש.

1. מדע העוסק בא"י
2. מדוע דווקא אני?
3. מי יודע איך
4. מגן דוד אדום

4. מגן דוד אדום .ת.

מה המשותף לכל המילים? .ש.

כולן ראשי תיבות .ת.

מכאן נובע הכלל הרביעי :

הכלל הרביעי: הלחמת ראשי תיבות למילה אחת העומדת בפני עצמה. (באופן שניתן לקרוא את המילה ככתבה.)

לדוגמא: אדמו"ר – אדונינו מורנו ורבנו

ההלחם

הערה: אם א"א לקרא את ראשי התיבות כמילה בפני עצמה אין זה הלחם, למשל המילה אי"ה – זהו ר"ת אך אינו הלחם.

נערוך חזרה על ארבעת הכללים שלמדנו:

משחק בינגו: כל בת מקבלת לוח שעליו כתובות מילים מולחמות שונות וכן תקבל כרטיסים בארבעה צבעים שונים. כל צבע מסמל כלל מסוים – אני אקריא רשימה של מילים וכל בת תצטרך לחפש את המילה בלוח שלה ולהניח עליה כרטיס בצבע של הכלל שאליו שייכת המילה.

אך לפני שנתחיל במשחק שמנה לב – בעבר השתמשו במילים בייגלך, רוגלך וכו' ואילו כיום – ביסלי קרמלי וכו' – חשובנה על המשמעות של זה...

רשימת המילים למשחק:

תנד	משקר	סריגמיש	דוקרב
בינלאומי	קרנף	ערפיח	הריני
תשב"ר	חד פעמי	שמרטף	שלדג
ראובן	מו"ל	אברך	שמים
כדורסל	אש"ל	מגדלור	קליונו
	בלימה	אפילו	רמבם
	תקליטור	צלש	

חזרה לסיום

משחק בינגו